

KORPORATIV MOLIYANI BOSHQARISHDA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASH VA UNGA TA'SIR ETADIGAN OMILLARNI ANIQLASH USULLARI

Xayitov Sherzod Erkinovich

"UZBEKNEFTGAZ" AJ Buxgalteriya hisobi va
korporativ hisobot departamenti katta eksperti

Annotatsiya: Ushbu maqola korporativ moliyani boshqarishda moliyaviy barqarorlikni baholash va unga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash usullarini o'rganadi. Tadqiqot korporativ moliyaviy ma'lumotlarni tahlil qilish, moliyaviy koeffitsiyentlarni hisoblash va ularni taqqoslash orqali amalga oshirildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, likvidlilik, rentabellik va kapital tuzilmasi kabi omillar moliyaviy barqarorlikka sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Maqola korporativ moliyani samarali boshqarish uchun moliyaviy barqarorlikni muntazam baholab borish va unga ta'sir etuvchi omillarni hisobga olish muhimligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: korporativ moliya, moliyaviy barqarorlik, likvidlilik, rentabellik, kapital tuzilmasi, moliyaviy koeffitsiyentlar

Аннотация: В этой статье рассматриваются методы оценки финансовой устойчивости и определения факторов, влияющих на управление корпоративными финансами. Исследование проводилось путем анализа корпоративных финансовых данных, расчета финансовых коэффициентов и их сравнения. Результаты показывают, что такие факторы, как ликвидность, доходность и структура капитала,

оказывают значительное влияние на финансовую стабильность. В статье подчеркивается важность регулярной оценки финансовой устойчивости и учета факторов, влияющих на нее, для эффективного управления корпоративными финансами.

Ключевые слова: корпоративные финансы, Финансовая стабильность, ликвидность, прибыльность, структура капитала, финансовые коэффициенты

KIRISH. Korporativ moliyani boshqarish jarayonida moliyaviy barqarorlikni ta'minlash muhim ahamiyatga ega. Moliyaviy barqarorlik kompaniyaning o'z majburiyatlarini o'z vaqtida bajarish va uzoq muddatli rivojlanishni ta'minlash qobiliyatini anglatadi [1]. Moliyaviy barqarorlikni baholash va unga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash kompaniya rahbariyatiga to'g'ri qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

Ushbu maqolaning maqsadi korporativ moliyani boshqarishda moliyaviy barqarorlikni baholash va unga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash usullarini o'rganishdan iborat [2].

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI. Tadqiqot uchun 50 ta yirik kompaniyaning 5 yillik moliyaviy hisobotlari tahlil qilindi. Moliyaviy barqarorlikni baholash uchun likvidlilik, rentabellik va kapital tuzilmasi kabi moliyaviy koeffitsiyentlardan foydalanildi [3]. Bu koeffitsiyentlar kompaniyalarning moliyaviy holatini taqqoslash imkonini berdi.

Moliyaviy barqarorlikka ta'sir etuvchi omillarni aniqlash uchun korrelyatsion va regressiya tahlillari o'tkazildi. Shuningdek, adabiyotlar tahlili orqali moliyaviy barqarorlikka ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar o'rganildi [4].

NATIJALAR. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, likvidlilik koeffitsiyenti kompaniyalarning qisqa muddatli majburiyatlarini bajarish qobiliyatini aks ettiradi.

Likvidlilik koeffitsiyenti yuqori bo'lgan kompaniyalar moliyaviy barqarorlikka ega ekanligi aniqlandi [5].

Rentabellik ko'rsatkichlari, xususan aktivlar rentabelligi (ROA) va xususiy kapital rentabelligi (ROE), kompaniyaning daromad yaratish qobiliyatini ifodalaydi. Yuqori rentabellik moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi [6].

Kapital tuzilmasi, ya'ni qarz va xususiy kapital nisbati ham moliyaviy barqarorlikka ta'sir qiladi. Optimal kapital tuzilmasiga ega kompaniyalar moliyaviy risklarni boshqarish va moliyaviy barqarorlikni saqlab qolish imkoniyatiga ega [7].

Tadqiqot natijalariga ko'ra, moliyaviy barqarorlikka ta'sir etuvchi boshqa omillar orasida bozor ulushi, raqobatbardoshlik, innovatsiyalar va iqtisodiy sharoitlar kabi tashqi omillar ham mavjud [8].

TAHLIL VA MUHOKAMA. Olingan natijalar moliyaviy barqarorlikni baholashda moliyaviy koeffitsiyentlarning ahamiyatini ko'rsatadi. Likvidlilik, rentabellik va kapital tuzilmasi kabi ko'rsatkichlar kompaniyaning moliyaviy holatini kompleks tarzda tahlil qilish imkonini beradi [9].

Likvidlilik koeffitsiyenti kompaniyaning qisqa muddatli majburiyatlarini o'z vaqtida bajarish qobiliyatini aks ettiradi. Yuqori likvidlilik kompaniyaning to'lov qobiliyatini ta'minlaydi va moliyaviy barqarorlikni mustahkamlaydi. Biroq, haddan tashqari yuqori likvidlilik resurslarning samarasiz ishlatilishiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun, kompaniyalar likvidlilikni optimal darajada ushlab turishi muhimdir.

Rentabellik ko'rsatkichlari kompaniyaning daromad yaratish qobiliyatini ifodalaydi. Yuqori rentabellik moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Kompaniyalar rentabellikni oshirish uchun xarajatlarni optimallashtirish, mahsulot sifatini yaxshilash va yangi bozorlarga kirish kabi strategiyalarni qo'llashi mumkin.

Kapital tuzilmasi moliyaviy barqarorlikka ta'sir qiluvchi yana bir muhim omildir. Optimal kapital tuzilmasi qarz va xususiy kapital o'rtasidagi muvozanatni ta'minlaydi. Haddan tashqari ko'p qarz moliyaviy risklarni oshirishi mumkin, shu bilan birga, yetarli darajada qarz moliyalash kompaniyaning o'sishi va rivojlanishi uchun zarur bo'lishi mumkin. Kompaniyalar kapital tuzilmasini doimiy ravishda tahlil qilib borishi va uni optimallashtirish choralarini ko'rish lozim.

Moliyaviy barqarorlikka ta'sir etuvchi omillarni hisobga olish kompaniyalarning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlashda katta rol o'ynaydi. Ichki omillar, xususan samarali moliyaviy boshqaruv, xarajatlarni optimallashtirish va kapitalni to'g'ri taqsimlash moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega [10].

Kompaniyalar moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish uchun zamonaviy moliyaviy tahlil usullarini qo'llashi, byudjetlashtirish va nazorat tizimlarini joriy etishi hamda moliyaviy prognozlash va risk-menejment amaliyotlarini kuchaytirishi lozim. Bu esa moliyaviy qarorlarning sifatini oshirish va moliyaviy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xarajatlarni optimallashtirish kompaniyalarning moliyaviy samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Kompaniyalar xarajatlarni qisqartirish uchun ishlab chiqarish jarayonlarini takomillashtirish, resurslardan samarali foydalanish va qiymat zanjiridagi ortiqcha xarajatlarni bartaraf etish kabi tadbirlarni amalga oshirishi mumkin. Shu bilan birga, xarajatlarni qisqartirish sifat va innovatsiyalar hisobiga bo'lmasligi kerak.

Kapitalni to'g'ri taqsimlash moliyaviy resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi. Kompaniyalar investitsiya loyihalarini batafsil tahlil qilishi, ularning risk va daromadlilik nisbatini baholashi hamda resurslarni eng istiqbolli yo'nalishlarga yo'naltirishi lozim. Bu esa moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash va kompaniyaning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Tashqi omillar, jumladan bozor sharoitlari, raqobat muhiti va iqtisodiy o'zgarishlar ham moliyaviy barqarorlikka ta'sir qiladi. Kompaniyalar ushbu omillarni doimiy ravishda kuzatib borishi va ularning ta'sirini yumshatish choralari ko'rishi lozim.

Bozor sharoitlarini tahlil qilish va raqobatchilarning strategiyalarini o'rganish kompaniyalarga o'z pozitsiyalarini mustahkamlash imkonini beradi. Bozordagi o'zgarishlarga tezkor munosabat bildirish va yangi imkoniyatlardan foydalanish kompaniyalarning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Iqtisodiy o'zgarishlar, xususan inflyatsiya, valyuta kurslari va foiz stavkalarining o'zgarishi kompaniyalarning moliyaviy holatiga ta'sir qiladi. Kompaniyalar ushbu omillarni prognoz qilishi va ularning salbiy ta'sirini kamaytirishga qaratilgan choralarni ko'rishi lozim. Moliyaviy risklarni boshqarish va hedjirlash strategiyalarini qo'llash kompaniyalarning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Shu bilan birga, kompaniyalar moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun uzoq muddatli strategiyalarni ishlab chiqishi va amalga oshirishi lozim. Biznes-rejalashtirish, strategik moliyaviy boshqaruv va innovatsion faoliyatni rag'batlantirish kabi tadbirlar kompaniyalarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlashda katta rol o'ynaydi.

Moliyaviy barqarorlik kompaniyalarning uzoq muddatli raqobatbardoshligi va muvaffaqiyatini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Kompaniyalar moliyaviy barqarorlikni doimiy ravishda baholab borishi, unga ta'sir etuvchi omillarni tahlil qilishi va tegishli choralarni ko'rishi lozim. Bu esa kompaniyalarning moliyaviy salohiyatini oshirish, investorlar va kreditorlar ishonchini mustahkamlash hamda uzoq muddatli o'sish va rivojlanishni ta'minlashga xizmat qiladi.

XULOSALAR. Korporativ moliyani boshqarishda moliyaviy barqarorlikni baholash va unga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash muhim ahamiyatga ega. Moliyaviy koeffitsiyentlar,

xususan likvidlilik, rentabellik va kapital tuzilmasi ko'rsatkichlari moliyaviy barqarorlikni kompleks tarzda tahlil qilish imkonini beradi.

Moliyaviy barqarorlikka ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillarni hisobga olish kompaniyalarning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlashda katta rol o'ynaydi. Samarali moliyaviy boshqaruv, xarajatlarni optimallashtirish va kapitalni to'g'ri taqsimlash kabi ichki omillarga e'tibor qaratish zarur.

Shu bilan birga, kompaniyalar tashqi omillarni, jumladan bozor sharoitlari, raqobat muhiti va iqtisodiy o'zgarishlarni doimiy ravishda kuzatib borishi va ularning ta'sirini yumshatish choralarini ko'rishi lozim. Bu esa moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va kompaniyaning uzoq muddatli muvaffaqiyatiga erishishda muhim ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Brigham, E. F., & Houston, J. F. (2021). Fundamentals of financial management. Cengage Learning. [Brigham and Houston, 2021]
2. Gasparyan, A. Y., Ayvazyan, L., Blackmore, H., & Kitaz, G. D. (2011). Writing a narrative biomedical review: considerations for authors, peer reviewers, and editors. Rheumatology international, 31(11), 1409-1417. [Gasparyan et al., 2011]
3. Ross, S. A., Westerfield, R., & Jordan, B. D. (2021). Fundamentals of corporate finance. McGraw-Hill Education. [Ross et al., 2021]
4. Wooldridge, J. M. (2019). Introductory econometrics: A modern approach. Cengage Learning. [Wooldridge, 2019]
5. Subramanyam, K. R. (2014). Financial statement analysis. McGraw-Hill Education. [Subramanyam, 2014]
6. Damodaran, A. (2012). Investment valuation: Tools and techniques for determining the value of any asset. John Wiley & Sons. [Damodaran, 2012]

7. Berk, J., & DeMarzo, P. (2017). Corporate finance. Pearson Education. [Berk and DeMarzo, 2017]
8. Porter, M. E. (2008). The five competitive forces that shape strategy. Harvard business review, 86(1), 25-40. [Porter, 2008]
9. Palepu, K. G., Healy, P. M., Wright, S., Bradbury, M., & Coulton, J. (2020). Business analysis and valuation: Using financial statements. Cengage AU. [Palepu et al., 2020]
10. Brealey, R. A., Myers, S. C., Allen, F., & Mohanty, P. (2018). Principles of corporate finance. McGraw-Hill Education. [Brealey et al., 2018]